

Primum Præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. Priorem in Decalogo locum obtinere, quæ ad Deum pertinent, posteriorem vero, quæ ad proximum, docebit Parochus : quia eorum, quæ proximo præstamus, causa Deus est; tum enim ex Dei præcepto proximum diligimus, cum propter Deum diligimus : ea vero sunt in priori tabula descripta. Secundo loco in verbis iis, quæ proposita sunt, duplex contineri præceptum ostendet : quorum alterum jubendi, alterum prohibendi vim habet. Nam quod dicitur : Non habebis deos alienos coram me, eam habet sententiam conjunctam : me verum Deum coles, alienis diis cultum non adhibebis.

Duplex præcepti pars: affirmativa et negativa;

2. In priori autem continetur præceptum fidei, spei, et charitatis; nam cum Deum dicimus, immobilem, incommutabilem, perpetuo eundem manentem, fidelem, recte sine ulla iniquitate confitemur : ex quo ejus oraculis assentientes, omnem ipsi fidem, et auctoritatem tribuamus, necesse est : qui vero omnipotentiam, clementiam, et ad bene faciendum facilitatem, ac propensionem illius considerat, poterit ne spes omnes suas non in illo collocare? At si bonitatis, ac dilectionis ipsius effusas in nos divitias contempletur, illum ne poterit non amare? Hinc est illud præmium, hinc illa conclusio, qua in præcipiendo, mandandoque in scriptura utitur Deus : Ego Dominus.

3. Altera autem præcepti pars illa est : Non habebis Deos alienos coram me; qua loquendi formula legislator usus est, non quod satis explicata non esset hæc sententia affirmatione præcepti in hunc modum : Me unum Deum coles; si enim Deus est, unus est; sed propter cæcitatem plurimorum, qui olim Deum verum se colere profitebantur, multitudinem tamen deorum venerabantur : cujusmodi inter Hebræos ipsos permulti fuerunt, qui, ut Elias eis objiciebat, in duas partes claudicabant : quod et Samaritæ fecerunt, qui Deum Israelis, et deos Gentium colebant.

in affirmativa continetur obligatio fidei, spei, charitatis;

in negativa prohibito idolatriæ :

His explicatis addendum erit, hoc esse præceptum omnium primum, et maximum, non ordine tantum ipso, sed ratione, dignitate, præstantia. Debet enim obtinere Deus apud nos infinitis partibus majorem, quam domini, quam regis, charitatem, et auctoritatem. Ipse nos creavit, idem gubernat, ab eo in utero matris nutriti, atque inde in hanc lucem educi sumus : ipse nobis ad vitam, victumque res suppeditat necessarias.

4.
præceptum dignitate omnium primum.

Peccant autem in hoc præceptum, qui fidem, spem, et charitatem non habent : quorum peccatum latissime patet. Sunt enim in hoc numero, qui in hæresim labuntur, qui non credunt ea, quæ sancta mater Ecclesia credenda proponit; qui somniis, auguriis, ceterisque vanissimis rebus fidem habent; qui de sua salute spem abjiciunt, nec divinæ bonitati confidunt; qui divitiis tantum, qui corporis valetudine, ac viribus nituntur; quæ fusius ab iis explicata sunt, qui de vitiis et peccatis conscripserunt.

5.
Præcipua peccata contra primum præceptum.

VERUM illud etiam in hujus præcepti explicatione accurate docendum est, venerationem, et invocationem sanctorum angelorum, ac beatarum animarum, quæ cælesti gloria perfuuntur, aut etiam corporum ipsorum, sanctorumque cinerum cultum, quem semper catholica Ecclesia adhibuit, huic legi non repugnare. Quis enim adeo demens est, qui, edicente rege, ne se pro rege quisquam gerat, aut regio cultu atque honore affici patiatur, continuo putet nolle regem suis ut magistratibus honos deferatur? Etsi enim angelos Christiani adorare dicuntur exemplo sanctorum veteris testamenti,¹ non eam illis venerationem adhibent, quam Deo tribuunt; quod si legimus interdum angelos recusasse ne se homines venerarentur; eo fecisse intelligendum est, quod sibi eum honorem haberi nolebant, qui soli Deo deberetur.² Spiritus enim sanctus, qui ait : Soli Deo honor et gloria,³ idem præcepit, ut honore parentes, et seniores afficeremus.⁴ Sancti præterea viri, qui Deum unum colebant, reges tamen, ut est in divinis litteris, adorabant, id est,

6.
Cultus sanctorum huic præcepto minime adversatur;

¹ Gen. XVIII. 2. XIX. 1.; Nam. XXII. 31.; Jos. V. 15. — ² Apocal. XIX. 10.; Apocal. XXII. 9. — ³ 1. Tim. I. 17.; — ⁴ Exod. XX. 12.; Deut. V. 16 Lev. XIX. 32.

quin potius eum commendant: multiplex ratio theologica,

supplices venerabantur.¹ Quod si reges, per quos Deus mundum gubernat, tanto honore afficiuntur: angelicis spiritibus, quos Deus ministros suos esse voluit, et quorum opera non modo ad Ecclesiae suae, sed etiam ad reliquarum rerum gubernationem utitur, quorumque ope maximis tum animae, tum corporis periculis quotidie liberamur, etiamsi se nobis in conspectum non dent, tanto majorem honorem non habebimus, quanto beatæ illæ mentes dignitate regibus ipsis antecellant? Adde charitatem, qua nos diligunt, qua ducti pro iis provinciis, quibus præsent, ut ex Scriptura facile intelligitur,² preces fundunt: quod etiam præstare iis, quorum sunt ipsi custodes, ne dubitandum quidem est; nostras enim preces Deo offerunt, et lacrymas. Quamobrem in Evangelio docuit Dominus, pusillos scandalizandos non esse, quod angeli eorum in cælis, semper vident faciem Patris, qui in cælis est.³ Invocandi itaque sunt, quod et perpetuo Deum intuentur, et patrocinium salutis nostræ sibi delatum libentissime suscipiunt. Extant divinæ scripturæ testimonia hujus invocationis. Jacob enim ab angelo, quicum luctatus fuerat, petit ut sibi benedicat, imo etiam cogit: se enim non dimissurum illum profitetur, nisi benedictione accepta:⁴ neque solum sibi ab eo tribui, quem intuebatur, sed ab eo etiam, quem minime videbat, tum, cum dixit: Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis.⁵ Ex quibus etiam colligi poterit, tantum abesse, ut sanctis, qui in Domino dormierunt, honore afficiendis; atque invocandis, et sacris eorum reliquiis, cineribusque venerandis, Dei gloria minuatur; ut eo maxime augeatur, quo magis hominum spem excitat, confirmat, et ad sanctorum imitationem cohortatur; quod officium Nicæno altero, et Gangrensi, ac Tridentino Conciliis, et sanctorum Patrum auctoritate comprobatur. Quo autem sit ad refutandos eos instructior Parochus, qui huic veritati adversantur, sanctos Hieronymum contra Vigilantium, et Damascenum potissimum legat.

7

Ad quorum rationem, quod caput est, accedit consuetudo ab Apostolis accepta, et in Ecclesia Dei perpetuo retenta,

¹ Gen. XXIII. 7. 12. XLII. 6.; 1. Reg. XXIV. 9. — ² Dan. X. 13. — ³ Matt. XVIII. 6. — ⁴ Gen. XXXII. 24. — ⁵ Gen. XLVIII. 16.

et conservata; cuius rei quis firmitus, aut clarius requirat argumentum divinæ scripturæ testimonio, quæ sanctorum laudes celebrat admirabiliter? Extant enim quorundam sanctorum divina præconia, quorum laudes cum sacris litteris celebrentur:¹ quid est, quod illis singularem honorem non habeant homines?

Et si ob eam causam magis etiam colendi, et invocandi sunt, quod pro salute hominum preces assidue faciunt, multaque eorum merito, et gratia in nos Deus confert beneficia. Si enim gaudium est in cælo super uno peccatore penitentiam agente:² nonne etiam cælestes cives adjuvabunt penitentes? nonne rogati peccatorum veniam et impetrabunt, et conciliabunt nobis Dei gratiam? Quod si dicatur, ut a nonnullis dicitur, supervacaneum esse sanctorum patrocinium, quod Deus sine interprete precibus nostris occurrat: has impiorum voces illa sancti Augustini facile convincunt, multa Deum non concedere, nisi mediatoris, ac deprecatoris opera, et officium accesserit.³ Quod illustribus Abimelech, et Job amicorum confirmatur exemplis: quorum peccata non nisi Abraham, et Job precibus condonavit.⁴ Si vero etiam asseratur, fieri inopia, et imbecillitate fidei, ut sanctos internuntios, et patronos adhibeamus: quid ad illud respondebunt Centurionis exemplum, qui vel in singulari illo fidei præconio, quod dominus Deus impertivit, seniores tamen Judæorum ad Salvatorem misit, ut laboranti puero salutem impetrarent?⁵ Quare si fatendum est, unum nobis mediatorem propositum Christum dominum, qui scilicet unus nos per sanguinem Patri cælesti reconciliavit,⁶ et qui, æterna redemptione inventa, semel in sancta ingressus, pro nobis interpellare non cessat:⁷ ex eo tamen nullo modo sequi potest, quo minus ad sanctorum gratiam confugere liceat. Nam si propterea subsidiis sanctorum uti non liceat, quod unum patronum habemus Jesum Christum; numquam id commisisset Apostolus, ut se Deo tanto studio fratrum viventium precibus adjuvari vellet.⁸ Neque enim minus vivorum preces, quam eorum, qui in cælis sunt, sanctorum deprecatio, Christi mediatoris gloriam, et dignitatem imminuerent.

apostolica et ecclesiastica consuetudo,

8.

sanctorum beneficia et patrocinium,

¹ Eccli XLIV, Heb. XI. — ² Luc. XV. 7. — ³ Aug. In Ex. q. CXLIX; In Ps. CV, n. 21. serm. CCCXXXII. n. 3. — ⁴ Gen. XX. Job. XLII. — ⁵ Matt. VIII. 10.; Luc. VII. 9. — ⁶ Rom. V, 10. — ⁷ Hebr. IX. 12. — ⁸ Rom. XV. 30. etc.

9.
*miracula
patrata.*

Sed cui fidem non faciant et honoris, qui sanctis debetur, et patrocinii, quod nostri suscipiunt, mirabiles effectæ res ad eorum sepulchra, et oculis, et manibus, membrisque omnibus captis, in pristinum statum restitutis, mortuis ad vitam revocatis, ex corporibus hominum ejectis dæmoniis? quæ non audisse, ut multi : non legisse, ut plurimi gravissimi viri, sed vidisse, testes locupletissimi Sancti Ambrosius,¹ et Augustinus² litteris prodiderunt. Quid multa? si vestes, si sudaria, si umbra sanctorum, prius quam e vita migrarent, depulit morbos, viresque restituit :³ quis tandem negare audeat, Deum per sacros cineres, ossa, ceterasque sanctorum reliquias eadem mirabiliter efficere? Declaravit id cadaver illud, quod forte illatum in sepulchrum Helisæi, ejus tacto corpore, subito revixit.⁴

QUOD vero sequitur : **Non facies tuæ sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque coles** : quidam hoc alterum præceptum existimantes, duo postrema ipsa unius præcepti vi contineri voluerunt : at sanctus Augustinus illa extrema dividens, hæc ipsa verba ad primum præceptum pertinere voluit :⁵ quam sententiam, quia in Ecclesia celebris est, libenter sequimur. Etsi in promptu ratio est illa verissima, consentaneum fuisse, præmium, et pœnam cujusque cum primo præcepto conjungi.

11.
*Nec prohibetur
ars ipsa
pingendi:*

Nec vero quis existimet, omnino pingendi, fingendi, aut sculpendi artem hoc præcepto prohiberi : nam in scripturis, jussu Dei, simulacra, et imagines effectas legimus, Cherubim,⁶ serpentis ænei;⁷ superest igitur, ut imagines ob eam rem vetitas interpretemur, ne quid simulacris, quasi diis, colendis, de vero Dei cultu detraheretur.

12.
*Duplici
tamen
ratione
pictura
læditur
Dei majestas :*

Duplici autem potissimum ratione, quod ad hoc præceptum attinet, Dei majestatem vehementer lædi perspicuum est : altera, si idola, et imagines tanquam Deus colantur, aut credatur inesse aliqua in his divinitas, vel virtus, pro-

¹ Epist. XXII. — ² August. de civit. Dei, XXII. 8.; Conf. IX. 7. — ³ Act. V. 15, XIX. 12. — ⁴ 4. Reg. XIII. 21. — ⁵ In Exod. qu. LXXI. et in Psal. XXXII. serm. 2, n. 6. epist. LV. c. 11. — ⁶ Ex. XXV. 18.; 3. Reg. VI. 23.; 2. Par. III. 7. — ⁷ Num. XXI. 8.

pter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant, quod passim sacræ litteræ reprehendunt : altera, si quis conetur divinitatis formam aliquo artificio effingere, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit. Quis enim Deum, ut inquit Damascenus, qui sub aspectum non cadit, qui corporis expers est, qui nullis terminis circumscribi, nec ulla figura describi queat, possit exprimere?¹ quæ res in altera Nicæna Synodo uberius explicatur.² Præclare igitur Apostolus, eos mutasse Dei incorruptibilis gloriam in similitudinem volucrum, quadrupedum, ac serpentum, dixit :³ hæc enim omnia tanquam Deum venerabantur, cum illi harum rerum imagines ponerent ; quocirca Israëlita, qui ante vituli simulachrum clamabant : Hi sunt dii tui, Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti,⁴ idololatræ sunt appellati, quia mutarunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.⁵

Cum igitur Dominus deos alienos coli prohibuisset, ut penitus idololatriam tolleret, imaginem divinitatis ex ære duci, aut alia quavis materia fieri prohibuit ; quod Isaias declarans inquit : Cui similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?⁶ Atque in hoc præcepto hanc sententiam contineri, præter sanctorum Patrum scripta, qui eam, quem admodum in septima Synodo expositum est,⁷ sic interpretantur, illa etiam Deuteronomii verba satis declarant, ubi Moyses, populum avertere ab idololatria cum vellet, aiebat : Non vidistis aliquam similitudinem in die, qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis.⁸ Quod sapientissimus legislator ideo dixit, ne quo errore ducti, divinitatis imaginem fingerent, Deoque debitum honorem rei creatæ tribuerent.

Nemo tamen propterea contra religionem, Deique legem, quidquam committi putet, cum sanctissimæ Trinitatis aliqua persona quibusdam signis exprimitur, quæ tam in veteri, quam in novo testamento apparuerunt. Nemo enim tam

*prima, si
idola tanquam
Deus colantur;
altera, si
divinitatis forma
effingatur.*

13.
*Prohibitum est
divinitatis
imaginem ex
ære ducere :*

14.
*non tamen
prohibitum
SS. Tri-*

¹ De fide Orth. IV. 16. — ² Act. 3 et 4. — ³ Rom. I. 23. — ⁴ Exod. XXXII. 4. — ⁵ Psal. CV. 20. — ⁶ Isa. XL. 18. — ⁷ Act. 2 et 4. — ⁸ Deut. IV. 15.

*nitatis
personas
signis ex-
primere.*

rudis est, ut illa imagine divinitatem credat exprimi, sed illis declarari doceat Pastor proprietates aliquas, aut actiones, quæ Deo tribuuntur; veluti cum ex Daniele¹ pingitur antiquus dierum in throno sedere, ante quem libri aperti sunt, Dei æternitas, et infinita sapientia significatur, qua omnes hominum et cogitationes, et actiones, ut de iis iudicium ferat, intuetur. Angelis etiam, tum humana species, tum alæ affinguntur; ut intelligant fideles, quam propensi sint in humanum genus, et tamquam parati ad ministeria Domini exequenda: omnes enim administratorii spiritus sunt propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.² Columbæ vero species, et linguæ tanquam ignis in Evangelio,³ et Actis Apostolorum,⁴ quas Spiritus sancti proprietates significant, multo notius est, quam ut oporteat pluribus verbis explicari.

15. *Christi
et sancto-
rum ima-
gines lici-
te.*

At vero cum Christus dominus, ejusque sanctissima, et purissima Mater, ceterique omnes Sancti, humana præditi natura, humanam speciem gesserint, eorum imagines pingi atque honorari, non modo hoc præcepto interdictum non fuit, sed etiam sanctum, et grati animi certissimum argumentum semper habitum est: quod et apostolicorum temporum monumenta, et œcumenicæ Synodi, et tot sanctissimorum doctissimorumque Patrum inter se consentientium scripta confirmant.

16. *Imagi-
num usus
et cultus
utilis.*

Non solum autem licere in ecclesia imagines habere, et illis honorem, et cultum adhibere, ostendet Parochus, cum honos, qui eis exhibetur, referatur ad prototypa: verum etiam maximo fidelium bono ad hanc usque diem factum declarabit; ut ex Damasceni libro, quem de imaginibus edidit, et septima Synodo, quæ est secunda Nicæna intelligitur.

17. *Concilii
Triden-
tini decre-
tum obser-
vandum.*

Verum quia sanctissimum quodque institutum hostis humani generis suis fraudibus, et fallaciis depravare contendit: si quid forte populo hac in re peccatum fuerit, Parochus, Tridentini Concilii decretum secutus, quoad ejus fieri poterit, studebit corrigere, ac decretum quidem ipsum, cum res tulerit, populo interpretabitur; tum rudes, et qui imaginum

¹ Dan. VII. 9. — ² Heb. I. 14. — ³ Matth. III. 16.; Marc. I. 10.; Luc. III. 22.; Joan. I. 32. — ⁴ Act. II. 3.

ipsarum institutum ignorant, docebit, imagines factas ad utriusque testamenti cognoscendam historiam, atque ejus memoriam identidem renovandam: qua rerum divinarum memoria excitati, ad colendum, atque amandum ipsum Deum vehementius inflammemur: sanctorum quoque imagines in templis positas demonstrabit, ut et colantur, et nos exemplo moniti, ad eorum vitam, ac mores nos ipsos conformemus.

Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum, qui oderunt me: et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. Duo sunt in extrema parte hujus præcepti diligenter explicanda. 18.

Primum est, quod, etsi ob summum scelus prævaricationis primi præcepti, atque hominum ad id committendum propensionem, apte hoc loco pœna proponitur, communis tamen est omnium appendix præceptorum. Omnis enim lex ad præcepta servanda homines pœna, et præmio inducit. Hinc illæ tam frequentes in sacris litteris, et crebræ Dei promissiones; ut enim innumerabilia pene testamenti veteris testimonia prætermittamus, in Evangelio scriptum est: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.¹ Et alibi: Qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum;² tum illud: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur;³ et: Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio;⁴ atque alibi: Si non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.⁵

*Pœna
proposita
est appen-
dix om-
nium
præcepto-
rum.*

Alterum est, quod longe alia ratione perfecti, alia carnales homines hanc appendicem docendi sunt. Perfectis enim, qui spiritu Dei aguntur,⁶ eique prompto et alacri animo parent, instar est cujusdam lætissimi nuntii, et magnum argumentum propensæ in eos divinæ voluntatis; agnoscunt enim sui amantissimi Dei curam, qui nunc præmiis, nunc pœnis ad sui cultum, et venerationem homines prope compellat;

*Pœna ali-
ter incul-
canda
perfectis,*

¹ Matth. XIX. 17. — ² Matth. VII. 21. — ³ Matth. III. 10. — ⁴ Matth. VI. 22. — ⁵ Matth. VI. 15. — ⁶ Rom. VIII. 14.

agnoscunt ejus immensam in se benevolentiam, qui sibi imperare, suaque opera ad divini nominis gloriam uti velit; neque solum agnoscunt, sed magna spe sunt, illum, cum quod vult jubeat, etiam daturum vires, quibus legi ipsius parere possint. At carnalibus, qui nondum spiritu servitutis liberati sunt, magisque metu pœnarum, quam amore virtutis abstinere a peccatis, ejus appendicis sensus gravis et acerbus est. Quamobrem sunt piis exhortationibus sublevandi, et quo lex spectat, quasi manu deducendi.

aliter carnalibus.

19. Parochus autem, quoties alicujus explicandi præcepti occasio inciderit, eadem hæc sibi habeat proposita. Carnalibus perinde tamen ac spiritualibus, duo in primis quasi aculei sunt admovendi, qui ad legem observandam hac ipsa in appendice positi, homines maxime incitent.

Quo sensu Deus dicitur

Nam quod Deus fortis dicitur, id eo diligentius est explicandum, quo caro sæpe, quæ terroribus divinæ comminationis minus commovetur, varias sibi ipsa rationes fingit, quibus iram Dei effugere, ac propositam pœnam vitare possit: cui autem certo persuasum est, Deum fortem esse, illud magni Davidis usurpat: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam?¹ Eadem quoque divinis interdum diffisa promissis, tantas hostium vires esse credit, ut ad sustinendum minime parem sese esse existimet. At firma, et stabilis fide, nihil titubans, cum divina vi ac virtute nitatur, homines contra recreat atque confirmat; inquit enim: Dominus illuminationis mea, et salus mea, quem timebo?²

fortis,

20. Alter vero aculeus zelus ipse divinus est; nonnumquam enim homines putant Deum humana non curare, ne illud quidem, legem ipsius servemus, an negligamus: ex quo sequitur magna vitæ confusio; cum autem Deum zelotem credimus, ejus rei meditatio facile nos in officio continet. Zelus vero, qui Deo tribuitur, nullam animi significat perturbationem, sed divinum illum amorem, et charitatem, qua Deus nullam a se animam patitur impune fornicari;³ quotquot autem ab eo fornicantur, perdit. Est itaque zelus Dei, tranquillissima ejus, sincerissimaque justitia, qua anima falsis opinionibus, pravisque cupiditatibus corrupta repudiatur, et a Dei conjugio tanquam adultera removetur

zelotes,

¹ Psalm. CXXXVIII. 7. — ² Psalm. XXVI. 1. — ³ Psalm. LXXII, 27.

At vero zelum hunc Dei suavissimum, ac dulcissimum experimur, cum summa ejus, atque incredibilis in nos voluntas zelo ipso demonstratur: nec enim aut amor ardentior inter homines, aut major arctiorque conjunctio, quam eorum qui conjugio copulati sunt, reperitur. Igitur quam nos valde diligat, ostendit Deus: cum crebro se, vel sponso, vel marito comparans, zelotem vocat. Quamobrem doceat Parochus, hoc loco sic divini cultus, atque honoris cupidos homines esse debere, ut zelantes potius quam amantes, jure dici possint illius exemplo, qui de se ipse: Zelo, inquit, zelatus sum pro Domino Deo exercituum;¹ imo vero Christum ipsum imitentur, cujus illud est: Zelus domus tuæ comedit me.²

Est autem comminationis explicanda sententia, non inultos peccatores passurum Deum, sed eos vel tanquam parentem castigaturum, vel tanquam judicem acriter, ac severe in eos animadversurum. Quod alio in loco significans Moyses: Et scies, inquit, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his, qui custodiunt præcepta ejus, in mille generationes: et reddens odientibus se statim.³ Et Josue: Non poteritis, inquit, servire Domino: Deus enim sanctus, et fortis æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis. Si dimiseritis Dominum, et servieritis diis alienis, convertet se, et affliget vos, atque subvertet.⁴ Docendus autem populus est, comminationis pœnam ad tertiam, quartamque impiorum, et facinorosorum generationem pertinere: non quod posteriores majorum scelerum pœnas semper luant; sed licet illi, liberique eorum impune tulerint, non omnis tamen eorum posteritas iram Dei, pœnamque vitabit: quod Josiæ regi accidit; huic enim propter singularem pietatem, cum pepercisset Deus, dedissetque, ut in pace in sepulchrum majorum suorum inferretur, ne videret consequentium temporum mala, quæ propter Manassis avi impietatem, Judæ et Jerusalem erant eventura, eo mortuo, in posteros ejus est ultio Dei consecuta, sic ut ne filiis quidem Josiæ pepercisset.⁵ Qua autem ratione hæc legis verba

21.

visitans iniquitatem Patrum in filios

in tertiam et quartam generationem

¹ 3 Reg. XIX, 14. — ² Psalm. LXVIII, 10; Joan. II, 17. — ³ Deut. VII. 9. — ⁴ Jos. XXIV. 19. — ⁵ 4. Reg. XXXII, 2, 19; XXXIII, 25, 29; 2. Paral. XXXIV, 2, 27; XXXV, 24.

sententiæ illi, quæ est apud Prophetam, non adversentur : Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur,¹ sancti Gregorii auctoritas, cum reliquis omnibus antiquis Patribus consentiens, aperte ostendit; inquit enim : Quisquis pravi parentis iniquitatem imitatur, etiam ex ejus delicto constringitur; quisquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam delicto illius gravatur; unde fit, ut iniquus filius iniqui patris non solum sua, quæ addidit, sed etiam patris peccata persolvat : cum vitiis patris, quibus iratum Dominum non ignorat, etiam suam adhuc malitiam adjungere non formidat; et justum est, ut qui sub districto judice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita præsentis etiam culpas parentis iniqui persolvere.² Commemorabit deinde Parochus, quantum Dei justitiam superet ejusdem bonitas, ac misericordia; irascitur tertiæ, quartæque generationi Deus, misericordiam vero in millia impertit.

22. In eo autem quod dictum est : Eorum, qui oderunt me, peccati magnitudo ostenditur. Quid enim flagitiosius, ac detestabilius, quam summam ipsam bonitatem, summam veritatem odisse? Hoc vero ad omnes peccatores idcirco pertinet, quod, quemadmodum qui habet mandata Dei, et servat ea, Deum diligit :³ ita qui legem Domini contemnit, et mandata ejus non servat, Deum odisse merito dicendus est.

Quod vero extremum est, Et iis, qui diligunt me, servandæ legis modum, ac rationem docet; necesse est enim eos, qui legem Dei servant, eadem charitate, atque amore, quo in Deum sunt, ad ejus obedientiam adduci : quæ deinceps in singulis præceptis commemorabuntur.

¹ Ez. XVIII. 4. — ² Mor. XV. 51. — ³ Joan. XIV. 21

Secundum decalogi præceptum.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

Quamquam primo divinæ legis præcepto, quo Deum pie, sancteque colere jubemur, hoc, quod secundo loco sequitur, necessario continetur; (nam qui sibi honorem tribui vult, idem postulat, ut summo verborum honore prosequamur, prohibetque contraria; quod et illa Domini apud Malachiam verba aperte indicant : Filius honorat patrem, et servus dominum suum : si ergo pater ego sum, ubi est honor meus?) Deus tamen pro rei magnitudine, hanc de suo ipsius divino, et sanctitatis plenissimo nomine honorando, legem separatim ferre, idque nobis disertis, et perspicuis verbis præscribere voluit; quod sane Parocho ipsi argumento in primis esse debet, nequaquam satis fore, si de hac re generatim loquatur; sed ejusmodi locum hunc esse, in quo ipse diutius commorari, et quæcumque ad hanc tractationem pertinent, distincte, dilucide, accurateque apud fideles explicare, necesse sit. Neque vero nimia hæc diligentia censenda est, cum non desint, qui adeo errorum tenebris obcæcati sint, ut, quem angeli glorificant, ei maledicere non vereantur; neque enim lege semel lata deterrentur, quo minus Dei majestatem quotidie imminuere, immo singulis pene horis, ac momentis, impudentissime audeant. Quis enim non videat, omnia jurejurando affirmari? omnia imprecationibus, et execrationibus referta esse? usque adeo ut nemo fere vel vendat aliquid, vel emat, vel negotium aliquod gerat, qui non jurandi religionem interponat, Deique sanctissimum nomen millies, vel in re levissima, et inani, temere non usurpet? quo major Parocho cura et diligentia adhibenda est, ut sæpe fideles admoneat, quam grave hoc scelus sit, et detestabile.

JAM vero in hujus præcepti explicatione id primum constet, cum eo, quod lex fieri prohibet, earum etiam rerum præceptionem conjunctam esse, quas præstare homines debent : utrumque autem separatim docendum est. Primum

I.
Hoc præceptum a primodistinctum,

diligentissime explicandum.

2.
Ejus duplex pars: affirmativa et negativa.

¹ Mal. I. 6.